

Η ποιμαντική προσέγγιση του τελικού σταδίου

Ευτυχίας Γιαννουλάκη
Κοινωνικής Λειτουργού, Θεολόγου

Ιδιαιτερότητες της προσωπικότητας.

Σε παγκόσμιο επίπεδο η έρευνα των επιστημόνων έχει καταλήξει σε διαπιστώσεις ή γνώση των οποίων είναι πολύ βοηθητική για όσους πλησιάζουν τέτοιου σταδίου ασθενείς. Θα αναφέρουμε τον απλά διατυπωμένο πίνακα των σταδίων που βιώνει ο πάσχων:

Με την ενημέρωση του ασθενούς σχετικά με τη διάγνωση η οποία προσδίδει πανικό και αίσθημα τραγικότητας.

Αρνούμενος ο πάσχων την αποδοχή της τραγικής πραγματικότητας και αμυνόμενος προς αυτήν, κατά πρώτον, αρνείται ότι η διάγνωση ανήκει στον εαυτό του: «Δεν μπορεί, για κάποιον άλλον πρόκειται.» Συζητά σα να πρόκειται για άλλον άνθρωπο. Δείχνει να είναι ψύχραιμος στις πρώτες συνομιλίες.

Ακολουθεί η οργή, κατευθυνόμενη προς όλους και όλα και προς το Θεό ακόμη. Οργή προς καταστάσεις, προς γεγονότα και πρόσωπα. Το παρελθόν, το παρόν, ο χώρος του νοσοκομείου προσδίδουν οργή, με βασική αιτία την ίδια τη ζωή που φθίνει.

Ένα τρίτο στάδιο, «το παζάρεμα», που δεν είναι τίποτα άλλο, παρά μια συνομιλία με το Θεό, ως ύστατη προσπάθεια ανευρέσεως βοήθειας προς απομάκρυνση των οδυνηρότερων καταστάσεων: «Να γίνω καλά και το τάμα θα βρεθεί σε ναό που υποσχέθηκα. Συνήθως ενοχή για γεγονότα του παρελθόντος, για άλλα που έγιναν και για άλλα που δεν έγιναν. Για σκέψεις που δεν υλοποιήθηκαν και γεννούν αίσθημα αποτυχίας πραγματοποιήθηκαν.

Η κατάθλιψη, γνώριμη στο τελικό στάδιο, όταν οι λειτουργίες του οργανισμού εξασθενούν, οι θεραπείες γίνονται όλο και πιο δύσκολες, οι μέρες μέσα στο νοσηλευτικό χώρο περισσότερες. Ο ίδιος ο οργανισμός αρχίζει και αντιλαμβάνεται τη φθίνουσα πορεία.

Τέλος, η αποδοχή της πραγματικότητας. Υπό κάποια έννοια, συνειδητοποιείται η τελική πορεία της βιολογικής ζωής.

Τα στάδια που προαναφέραμε, εναλλάσσονται χωρίς συγκεκριμένη ιεράρχηση. Πολλές φορές τα χαρακτηριστικά τους εμφανίζονται στις εκδηλώσεις του ασθενούς ανακατεμένα δυο, τριών ή και τεσσάρων σταδίων.

Η προτεινόμενη Ποιμαντική στην ισχύουσα μορφή νοσηλείας και στη μέλλουσα.

Οι ανάγκες που προκύπτουν από την εναλλαγή των προαναφερομένων σταδίων καθιστά ιδιαίτερα ευαίσθητη την προσέγγιση του πάσχοντος. Επίσης, απαραίτητη είναι η γνώση των ιδιαιτεροτήτων του τελικού σταδίου και από τους λαϊκούς εθελοντές και εκ μέρους των ιερέων. Άλλωστε, η Εκκλησία, σε όλες τις εποχές, αφομοίωσε στα σπλάχνα της κάθε ανακάλυψη επιστημονικής, που δεν ερχόταν σε αντίθεση με τα δόγματά της και εξυπηρετούσε την ανακούφιση των ανθρώπων από τους πόνους και τα βάσανα της γήινης ζωής.

Εφαρμογές της Ψυχολογίας και της Κοινωνικής Εργασίας, ανοίγοντας ένα διάλογο με τη Θεολογία, είναι σε θέση να καταλήξουν σε μια σύγχρονη μορφή ποιμαντικής, εφόσον ο Θεός, διά των επιστημών, αποκαλύπτει στον άνθρωπο τα μυστικά της ψυχοσωματικής οντότητάς του.

Από τα παραπάνω καθορίζεται η μορφή της φιλανθρωπίας που θα αναπτυχθεί προς τον ασθενή. Είναι πάγια κίνηση των χριστιανών να επισκέπτονται ασθενείς, κυρίως όταν νοσηλεύονται. Πώς, όμως, είναι καλλίτερα να γίνει αυτό; Να καθίσει δίπλα του και να αρχίσει τη φλυαρία ή να χρησιμοποιήσει τη σιωπή και να φτάσει καλλίτερα στην ποθητή επικοινωνία με τον άνθρωπο που βρίσκεται σε σύγχυση, με καταβολή δυνάμεων και το θάνατο στο εγγύς μέλλον.

Για να μπορέσει ο εθελοντής να σταθεί εποικοδομητικά, δημιουργικά στη θέση που επέλεξε, θα χρειαστεί μια προηγούμενη εκπαίδευση του ίδιου ώστε, να μπορεί να ελέγχει τη συναισθηματική του φόρτιση. Επίσης, πολύ σημαντικό, να μπορέσει να ερμηνεύσει τη στάση του ασθενούς, τι έχει ανάγκη, τι ζητά το ύφος του και τι πραγματικά είναι γι' αυτόν αναγκαίο.

Είναι μεγάλη παιδεία για τον ίδιο τον εθελοντή να αμβλύνει τον εαυτό του στο πλησίασμα του ασθενούς. Πτυχές άγνωστες αποκαλύπτονται και το όφελος του εθελοντή είναι ανάλογο με αυτό του ασθενούς. Η σπουδή στη διάκριση της Ορθοδοξίας, καθώς επίσης, η προαγωγή της αυτογνωσίας, συμβάλλει προοδευτικά στη συνάντηση των δυο ανθρώπων με κέρδη της συναντήσεως κι από τις δυο πλευρές.

Θα χρειάζοταν τα όσα έχουν προαναφερθεί προς βοήθεια των εθελοντών να προταθούν και προς τους ιερείς. Για να μπορέσει η ποιμαντική του ασθενούς να μη περιορίζεται μόνο στη μετάδοση της Θείας Κοινωνίας, αλλά αυτή η πράξη να είναι αποτέλεσμα μιας ποιμαντικής που ξεκινά από την ενορία, φθάνει στο νοσοκομείο και αν χρειαστεί, επιστρέφει και στην οικογένεια.

Η τάση της σύγχρονης νοσηλευτικής πολιτικής θέλει την παραμονή στο νοσοκομείο ολιγοήμερη, μόνο για θεραπείες που το απαιτούν, ενώ η ολοκλήρωση της θεραπείας να συντελείται στο σπίτι. Έτσι, εξασφαλίζεται πιο οικονομική για τα ασφαλιστικά ταμεία και από την πλευρά του ασθενούς, γρηγορότερη ανάρρωση στο οικογενειακό περιβάλλον. Στους δυο αυτούς χώρους, η ποιμαντική μπορεί να αναπτυχθεί στην ενορία με κατεύθυνση την οικογένεια, η οποία πάσχει σε όλα τα μέλη της, όταν υπάρχει ένα μέλος με χρόνια νόσημα και διανύει το τελικό στάδιο. Ο ιερέας ενημερώνεται από τους εθελοντές κι έτσι αναπτύσσεται ένα δίκτυο συμπεριλαμβανοντας και το νοσοκομείο. Εθελοντές και ο ιερέας της ενορίας καλύπτουν σχεδόν όλο το φάσμα της θεραπείας, ελαφρύνοντας τον μοναδικό ιερέα του νοσηλευτικού ιδρύματος να ασχοληθεί με ασθενείς άλλων πόλεων ή και χωρών, με τη βοήθεια των εθελοντών του νοσοκομείου. Με αυτό το σκεπτικό, καλύπτεται η μοναξιά των ιερέων του νοσοκομείου, όταν δεν έχουν στήριξη από τη Μητρόπολη.

Συμπερασματικά, επειδή ο θάνατος είναι πορεία ζωής και ο λόγος της Ορθόδοξης Εκκλησίας, καθώς και η προοπτική της είναι εσχατολογική, μπορούμε να αντιμετωπίζουμε την ποιμαντική του θανάτου με ευρύτητα πνεύματος και ελπίδα μοναδική, η οποία πηγάζει από την Ανάσταση Εκείνου που πρώτος έφερε την ελπίδα της αιωνιότητας. Συνεπώς, υπάρχει υπόβαθρο για αντιμετώπιση των δύσκολων καταστάσεων που προκύπτουν στο τελικό στάδιο. Ο εθελοντής και ο ιερέας, εκπαιδευόμενοι ειδικά, μπορούν να σταθούν πλάι στον πάσχοντα, κατά το τελικό στάδιο, είτε στο νοσηλευτικό χώρο, είτε στο οικογενειακό περιβάλλον. Στο τελευταίο, ανακουφιστική μπορεί να είναι η στάση των μελών της ενορίας, που με συνδυασμό εκκλησιαστικού ήθους και γνώσεων κοινωνικών, θα στηρίζουν τον ασθενή της ενορίας, έστω κι αν χρειαστεί, σε χώρους εκτός ενορίας.